

Sygn. akt IV CSK 492/18

POSTANOWIENIE

Dnia 9 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku P. W.
przy uczestnictwie A. W.
o podział majątku wspólnego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 9 maja 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w O.
z dnia 9 marca 2018 r., sygn. akt IX Ca [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 9 marca 2018 r. Sąd Okręgowy w O. częściowo zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w O. z dnia 6 kwietnia 2017 r. dokonujące podziału majątku wspólnego P. W. i A. W., a w pozostałym zakresie oddalił obie apelacje.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez wnioskodawcę. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał, że w sprawie występują istotne zagadnienie prawne w postaci konieczności odpowiedzi na pytania: jak rozliczyć przesunięcie majątkowe dokonane wyłącznie przez jednego z małżonków z jego majątku osobistego do majątku dorobkowego, które w znacznym stopniu przyczyniło się do powstania majątku małżeńskiego, w sytuacji, gdy do przysporzenia doszło w ramach umowy majątkowej małżeńskiej rozszerzającej wspólność majątkową małżeńską, a po tej czynności prawnej drugi z małżonków doprowadził do rozvodu stron, a nadto starał się zniszczyć dobrą reputację drugiego małżonka w środowisku społecznym, czy możliwe jest stosowanie w takiej sytuacji art. 45 k.r.o., jakie są granice oceny umowy rozszerzającej wspólność majątkową małżeńską w kontekście zasad współżycia społecznego, czy można do majątkowych umów małżeńskich poprzez analogię stosować przepisy normujące stypizowane umowy cywilnoprawne w tym w szczególności umowę darowizny, co otwierałoby możliwość skorzystania z art. 898 § 2 k.c. Ponadto skarga kasacyjna jest zdaniem skarżącego oczywiście uzasadniona, Sąd Okręgowy dopuścił się, bowiem rażącego naruszenia art. 5 k.c. odmawiając waloru nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny małżonkowi, który rozszerzył wspólność ustawową małżeńską na określony składnik majątku, z zamiarem umożliwienia małżonkom budowania na tym składniku majątkowym majątku stron.

W odpowiedzi na skargę uczestniczka wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i obciążenie wnioskodawcy kosztami postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Zagadnienia prawne sformułowane przez skarżącego nie spełniają wyżej sprecyzowanych w judykaturze Sądu Najwyższego wymagań.

Po pierwsze, problem, którego wyjaśnienie jest konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, musi być sformułowany na bazie wiążącego Sąd Najwyższy stanu faktycznego (art. 398¹³ § 2 i art. 398³ § 3 k.p.c.), z uwzględnieniem rzeczywiście wyrażonego przez Sąd w zaskarżonym orzeczeniu stanowiska, które nie może być, modyfikowane lub uwzględniane jedynie wybiórczo, na potrzeby sformułowania

wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania. Skarżący reguły tej nie respektuje czyniąc błędne założenie, że składniki majątku, których rozliczenia się domagał w ramach nakładów stanowią jego majątek osobisty, w sytuacji, gdy ich status prawny uległ zmianie w dacie zawarcia umowy o rozszerzeniu wspólności majątkowej małżeńskiej. Twierdzi także, że małżeństwo zostało rozwiązane przez rozwód z winy małżonka, który nie wniósł żadnego majątku osobistego do rozszerzonej wspólności majątkowej w sytuacji, gdy z podstawy faktycznej rozstrzygnięcia wynika, że małżeństwo zostało rozwiązane przez rozwód z winy obu stron.

Po drugie, skarżący formułując zagadnienia prawne ograniczył się do pytań, nie przeprowadzając żadnego pogłębionego wywodu prawnego dla wykazania, że jego wątpliwości stanowią istotne zagadnienie prawne wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego. We wniosku brak jest odniesienia do orzecznictwa Sądu Najwyższego i poglądów doktryny w kwestiach objętych zagadnieniami prawnymi. Argumentacja skarżącego jest jednostronna i ogranicza się do przedstawienia własnego poglądu prawnego w opozycji do stanowiska Sądu drugiej instancji. Ponadto wskazane przez skarżącego zagadnienia prawne, nie mają charakteru abstrakcyjnego, syntetycznego i uniwersalnego, lecz są osadzone w okolicznościach konkretnej sprawy i są pytaniami w tej właśnie sprawie. Skarżący powołując się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, polemizuje z dokonaną przez Sąd Okręgowy oceną faktyczną i prawną.

Po trzecie, podstawę prawną przynależności przedmiotów majątkowych do określonych majątków małżonków stanowi przepis ustawy lub intercyza. Majątek osobisty skarżącego włączony umową majątkową małżeńską rozszerzającą wspólność do majątku wspólnego nie może mieć zatem statusu nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny w rozumieniu art. 45 § 1 k.r.o., skoro należy do tej samej masy majątkowej. Zagadnienie dotyczące funkcji małżeńskich ustrojów majątkowych i ich charakteru prawnego wielokrotnie była przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2014 r., V CSK 488/13, nie publ i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2009 r., III CZP 67/09, nie publ.) Sąd Najwyższy rozstrzygał również zagadnienia związane z koniecznością odróżnienia umowy majątkowej

małżeńskiej, której celem jest ustalenie zasad według, których mają kształtować się wzajemne stosunki majątkowe małżonków, w tym istnienie i zakres wspólności ustawowej (art. 47 § 1 k.r.o.) od umowy, która przesuwa dany składnik między majątkami małżonków, określał ważność takich umów i ich konsekwencje prawne (por. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 1991 r., III CZP 76/90, OSNC 1991, nr 10-12, poz. 117, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 1963 r., III Co 24/63, OSNC 1964, nr 5, poz. 88, z dnia 16 stycznia 1964 r., III Co 64/63, OSNC 1964, nr 11, poz. 220, i z dnia 19 grudnia 1991 r., III CZP 133/91, OSP 1992, nr 7-8, poz. 171, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2009 r., II CSK 273/09, nie publ. i z dnia 20 lutego 2008 r., II CSK 451/07, nie publ. oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 1967 r., I CR 296/66, nie publ.). Za umowę darowizny uznał rozporządzenie dotyczące konkretnego indywidualnie oznaczonego przedmiotu majątku wspólnego, który z woli małżonków ma wejść do majątku osobistego jednego z nich (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2003 r., II CK 273/2002, nie publ.). Zagadnienie to było także poruszane w doktrynie, gdzie dominuje pogląd, że do umowy majątkowej rozszerzającej wspólność majątkową małżeńską w ramach, której dochodzi do włączenia majątku osobistego małżonka do majątku wspólnego nie stosuje się w drodze analogii przepisów regulujących odwołanie darowizny (art. 898 k.c.) co wynika z treści art. 889 pkt 1 k.c., wyjątku instytucji odwołania darowizny od zasady *pacta sunt servanda*, którego nie należy interpretować rozszerzająco, braku podstaw do uznania by w przypadku regulacji ustrojowych stosunków majątkowych występowała „luka w prawie” uzasadniająca stosowanie *analogii legis* oraz możliwości poszukiwania przez małżonka dotkniętego nieetycznym postępowaniem współmałżonka ochrony w ramach szerokiej formuły art. 43 § 2 k.r.o.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji

w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym - a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (tak np. Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, nie publ. i z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, nie publ.).

Argumentacja przedstawiona przez skarżącego nie wskazuje, by taka sytuacja miała miejsce w sprawie, w której wniesiono skargę. Jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia, wszystkie kwestie, na których wnioskodawca opiera twierdzenie o oczywistej zasadności skargi, były przedmiotem obszernych ustaleń i rozważań Sądu drugiej instancji. Nie można stwierdzić, by sformułowane przez ten Sąd wnioski były w oczywisty sposób nieprawidłowe, zgodnie z opisanym wyżej rozumieniem przesłanki oczywistej zasadności skargi. Argumentacja zawarta w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest bardzo lakoniczna, ograniczając się do ogólnego wskazania zastrzeżeń pod adresem zaskarżonego orzeczenia - i nie wskazując, w czym miałyby wyrażać się ich kwalifikowany charakter. Ponadto zarzuty, z którymi skarżący wiąże oczywistą zasadność skargi, czyni jednocześnie przedmiotem zagadnień prawnych. Tymczasem, nie jest możliwe jednoczesne wykazywanie, że w sprawie istnieje zagadnienie prawne dotyczące wykładni określonych przepisów prawa i że skarga oparta na naruszeniu tych przepisów jest oczywiście uzasadniona. Albo jest tak, że wykładnia danych przepisów jest prosta i w związku z tym, ich naruszenie jest oczywiste, albo tak, że wykładnia ta rodzi istotne zagadnienie prawne, wobec czego naruszenie przepisów nie może być oczywiste (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, nie publ. i z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, nie publ.).

Nie sposób również przyjąć by o oczywistej zasadności skargi miała przekonywać rażąca niesprawiedliwość orzeczenia wyrażająca się w sprzeczności zasądzonych spłat z zasadami współżycia społecznego, wobec nie uwzględnienia wkładu skarżącego w powstanie podlegającego podziałowi majątku wspólnego. Dostrzeżenia wymaga, że Sąd Najwyższy prezentuje konsekwentnie pogląd, że zasady współżycia społecznego w rozumieniu art. 5 k.c. są pojęciem pozostającym w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności danej sprawy

i w takim całościowym ujęciu wyznaczają podstawy, granice i kierunki jej rozstrzygnięcia w wyjątkowych sytuacjach, które przepis ten ma na względzie. Dlatego dla zastosowania art. 5 k.c. konieczna jest ocena całokształtu szczególnych okoliczności danego wypadku w ścisłym powiązaniu nadużycia prawa z konkretnym stanem faktycznym (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 1994r., II CRN 127/94, nie publ. i z dnia 2 października 2015 r., II CSK 757/14, nie publ.). W konsekwencji stosowanie klauzuli generalnej z art. 5 k.c. pozostaje domeną sądów *meriti*, a Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym, mógłby zakwestionować oceny tych sądów, gdyby były rażąco błędne i krzywdzące. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawiono argumentów, które uzasadniałyby ocenę, że Sąd Okręgowy nie stosując art. 5 k.c. w okolicznościach sprawy, dopuścił się kardynalnych błędów, w stopniu przemawiającym za oczywistą zasadnością skargi.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

Sąd Najwyższy nie orzekał o kosztach postępowania kasacyjnego koszty poniósł bowiem wnioskodawca, którego skargi kasacyjnej nie przyjęto do rozpoznania, a uczestniczka nie poniosła kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym sporządzając osobiście (art. 87¹ § 2 k.p.c.) odpowiedź na skargę.